

MOLNÁR ANTAL

Horvátország története magyar szemmel

Gondolatok Sokcsevits Dénes új könyvéről*

Sokcsevits Dénes 846 oldalon írta meg magyar nyelven, a magyar történészszakma és a művelt nagyközönség számára Horvátország 1300 éves történetét. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ez a munka az elmúlt évek, sőt talán évtizedek egyik legjelentősebb egyszemélyes vállalkozása, amelynek eredményeként kronológiailag és tematikailag ennyire széles spektrumot átfogó szintézis született. Olyan nagyságrendű összefoglalás, amely a 19. században még nem számított kivételesnek, de amelyhez fogható szakmánk specializálódása miatt a 20. század második felétől kezdve egyre kevesebben képesek alkotni.

Az országtörténet nehéz műfaj. A kultúrnemzetek általában igyekeznek a számukra fontos országok, nemzetek múltjáról a közönségüket tájékoztatni. Ezzel kapcsolatban persze több lehetőség is adott. Némely országok kiadói, így például Olaszországban, lefordíttatják a legjobbnak ítélt műveket, mások viszont, mondjuk a franciák vagy az amerikaiak, saját szempontjaik alapján hazai szakemberekkel íratják meg az egyes népek történelmét. A szerzőséget illetően szintén két lehetőség áll rendelkezésre: néha egyetlen szerző írja az egész könyvet, leginkább egy művelt újságíró vagy diplomata, máskor többszerzős vállalkozásokkal találkozunk, amikor minden résztvevő a saját szakterületéről ír. Az első változat előnye az egységes vízió és a koherens szempontrendszer, hátránya az egyenetlen érdeklődés és a felületesség, amelynek következtében ezek a könyvek a tudományosság szempontjaitól sokszor igen távol állnak. A második megoldásnál minden korszakot a legjobb szakértő ír ugyan, de a legritkább esetben sikerül a szempontokat egységesíteni, a színvonalat kiegyenlíteni, és még az is nagy dolog, ha az egyes szerzők egymásnak ellentmondó adatait sikerül a szerkesztőnek kiyo/mlálni.

Hol helyezkedik el Sokcsevits Dénes ebben a szerzői mátrixban? Szerencsénkre igazából kívül áll rajta. Mindenekelőtt kettős identitású értelmiségi: családjában ugyanúgy jelen vannak a horvát és a magyar felmenők is, otthonról

* *Sokcsevits Dénes: Horvátország története a 7. századtól napjainkig.* Mundus Novus, Bp., 2011. (Szomszéd Népek Történelme). Az itt közölt írás a 2011. május 27-én, Budapesten, az MTA Budavári Dísztermében, ill. a 2011. július 5-én, Zágrábban, a Horvát Történelmi Intézetben (Hrvatski institut za povijest) tartott könyvbemutatón elhangzott előadás szerkesztett változata.

hozza mindkét nép kultúráját, mindkettő teljes joron a sajátja. Másrészt egyedülállóan széles körű alapképzettséggel rendelkezik. Budapesti középiskola után Újvidéken horvát és szerb nyelvészetet és irodalmat, majd Zágrábban művészet-történetet és régészetet tanult, amelyből diplomát szerzett. Régi koros képzettsége mellett fő kutatási területe a 19–20. századi történelem, kettős identitásából fakadóan a horvát–magyar kapcsolatokkal és az egymásról alkotott képpel foglalkozik, és pontosan húsz éve tanít horvát történelmet és kultúrát különböző hazai és horvátországi egyetemeken. Vagyis mindent összegezve a szerző a lehető legideálisabb választás egy összefoglaló történet számára, olyasvalaki, akinek alapos tudása van a horvát történelem egészéről, alapképzettsége folytán jól ismeri a régi korszakok történelmét, illetve kutatási szinten kompetens az újkor és a legújabb kor világában.

A szerző az előszóban kettős célt tűzött ki maga elé: először is a két nép közötti meg nem értés és közömbösség – Hadrovics László szavaival – vasfüggönyének lebontását, másrészt pedig egy, a nagyközönségnek és a tudós publikumnak egyaránt újat mondó, befogadható és élvezetes művet kívánt alkotni.

A megvalósítás, ha pusztán csak formai szempontból nézzük, abszolút sikeres. A kötet rendkívül jól tagolt, az egyes korszakokon belül minden probléma különálló, kerek alfejezetben kerül tárgyalásra, amelyek önállóan is olvashatók, miként egy enciklopédia szócikkei. Erre nagy szükség is van, hiszen valószínűleg kevesen fogják az egész könyvet egyszerre végigolvasni. Nyelve műves értekező próza, mentes minden tudományoskodó sallangtól, élvezetes, könnyen olvasható. A kötetet számos kép illusztrálja, a megértést térképek segítik elő, amelyek fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni. Nagyon lényegesnek tartom a jegyzetek arányosságát. Az összefoglaló munkák általában az olvashatóságra hivatkozva elhagyják a jegyzeteket, így aztán állításaik teljesen ellenőrizhetetlenek. A másik végtelen a borzalmasan és értelmetlenül felduzzasztott apparátus, amikor a szerző minden, az internetről lehalászható címet belezsúfol a jegyzetekbe. Holott nem ez a művészet, hanem az, ha az író a szakirodalom tengerében jól ki tudja válogatni az igazán fontos szerzőket és véleményeket, amelyeket súlyozva mutat be könyvében. Sokcsevits Dénes pontosan ezt teszi: a legfontosabb állítások kontrasztív bemutatása, szembesítése jellemzi az egész könyvet. Végül az egész művön végigvonul a forrásközpontúság: mindig utal az eredeti forrásokra, kiadásaikra, sokszor idéz is belőlük (középkori krónikák, kolostori chartulariumok, útleírások, városi statútumok, helyi és országos törvénykönyvek – egészen a 20. századi memoáriródalomig, politikai nyilatkozatokig, sajtóig).

A könyv tartalmi erényeit öt nagyobb csoportba rendeztem. Mindenekelőtt ki szeretném emelni: a kötetnek van önálló narratívája. Ez egyáltalán nem lebecsülendő érdem ebben a műfajban. Horvátország különösen is nehéz falat országtörténeti szempontból. A nemzetfejlődés sajátosságai miatt a mai horvát nép elődeit jelentő etnikumok különböző államalakulatokban éltek. A nemzeti integráció leginkább az olasz mintát követte: az egyik legfontosabb összekötő kapcsot a katolicizmus jelentette, emellett fennmaradtak a nagyon erős regioná-

lis identitások. Így aztán nehéz egységes narratívában elmondani ezeknek a részterületeknek a történetét. A horvátság múltját tárgyaló szerzők különböző megoldásokhoz folyamodtak. Általában egymás mellett mesélik el az egyes régiók történetét, akár külön kötetekben, mint azt a Neven Budak által szerkesztett sorozat kora újkori részénél látjuk. Máskor pedig van egy tengermelléki vagy szárazföldi rendező elv, attól függően, hogy milyen területről származik a szerző, ami bizonyos esetekben aránytévesztésekhez vezet. Sokcsevits Dénes az egész kötetben nagyon határozott szempontrendszer követ: ő Horvátország történetét eszmeileg a Magyar Korona szempontjából, területileg pedig Zágrábból nézve írta meg.

Miért fontos ez nekünk, magyaroknak? Azért, mert ez egy számunkra írott horvát történelem, nyilván az olaszoknak vagy a szerbeknek teljesen másképpen kellett volna ugyanezt megírni. Középpontban a magyar–horvát közös múlt áll, de nem pusztá kapcsolattörténetről van szó, hanem egy kapcsolattörténeti szempontú teljes országtörténetről, amelyben bennefoglaltatik a többi régió is, Isztriától Dalmácián át Boszniáig. A hangsúly azonban mindvégig a Magyar–Horvát Királyság horvát komponensén van. Dalmácia például a 17. század után egy ideig nem fordul elő, majd az összhorvát történelem szempontjából fontos nemzeti megújulásnál lép ismét előtérbe, Isztriával egyetemben. A szerző Szent Lászlótól Trianonig folyamatosan Magyar–Horvát Királyságról beszél. Ez a horvát szempont a magyar történetírás *mainstream*jében csak nagyon kevésbé van jelen, holott teljesen jogosult lenne. Gondoljunk csak a Trianon előtti történelmi Magyarország térképére: Horvátország nélkül milyen szokatlan és féloldalas, hiszen nincs talapzata, ezért fel is bukik... Így a kötetben Dalmácia története nemcsak a Magyar Korona, hanem Horvátország történetének is a része, és a pozsareváci béke (1718) sem jelenti az ország teljes felszabadulását a török alól, miként azt a magyar történelemkönyvek tanítják, hiszen a középkori horvát királyság jelentős területei (Bihács és a déli végek) maradtak továbbra is a hódítók birtokában. Ez a kétoldalú megközelítés a horvát történetírás számára is fontos szempontot jelenthet, amely 1526 után Habsburg–velencei–oszmán kontextusban értelmezi saját történetét, és a magyar komponensről a kora újkor évszázadaiban minduntalan megfelelkezik.

Másodsorban a kötetnek van tematikai koncepciója. A mű jó értelemben felfogott államtörténet, és mint ilyen, elsősorban politikátörténet: enélkül ugyanis légtüres térben mozog minden elemzés. Ugyanakkor a szerző igen komoly társadalomtörténeti érzékenységgel vizsgálta a horvátság történetét. Térben és időben folyamatosan mutatja be a horvát társadalom fejlődését a középkori kezdetektől napjainkig, minden korszaknál kitérve a demográfiai viszonyok változására. Nincs a kötetnek külön művelődéstörténeti fejezete, amely az ilyen összefoglalások végén kötelező farokként szokott fityegni, teljesen funkciótlanul, általában a költők, festők vagy színészek listászerű előszámlálásával. A szerző a horvát művelődés történetével önálló kötetben kíván foglalkozni, amely nyilván az itt tárgyalt művel hasonló színvonalon fog elkészülni – remélhetőleg minél előbb! Ugyanakkor jelen esetben a lehető legjobb megol-

dásként az egész könyvet áthatja a horvát történelem és kultúra együttlátásának igénye, amely kitűnően elősegíti a kultúra és történelem kapcsolatának megértését.

Nézzünk erre példákat! Mindenekelőtt ez az a terület, ahol a szerző régész–művészettörténész alapképzettsége igazán kamatozik. A korai horvát történelemnél számtalan régészeti példát idéz, bemutatja és értelmezi a feliratokat, művészeti motívumok alapján fontos stíluskritikai megfigyeléseket tesz. Több nyelvészeti példával találkozunk a kötetben: így például a horvát nevek előfordulására a 12. századi dalmát városokban vagy a raguzai horvát nyelvhasználat írott emlékeire. A szerző igazán elemében az irodalmi áthallások felidézésénél van: az egyes történelmi korszakokban sohasem mulasztja el a kérdés irodalmi vetületére is felhívni az olvasó figyelmét, legyen az akár a dalmáciai reneszánsz irodalom, a horvát bibliafordítások vagy Szakmárdy János ítélőmester híres ládaverse. Sok funkcionálisan indokolt példával utal a horvát történelem 19–20. századi irodalmi feldolgozásaira, így például Gubec Máté parasztvezérről vagy az uszkók háborúról. Nem hiszem, hogy bármi mással jobban lehetne érzékeltetni a magyar–horvát kapcsolatok radikális irányváltását 1790-ben, mint Matija Petar Katančić magyarbarát versezeteinek, majd Tituš Brezovački néhány hónappal később írott magyarelles klapanciáinak összevetésével.

Nagyon jó műfaji megoldásnak tartom, amikor a szerző – számos esetben – esettanulmányokkal lép ki a kötet fő diskurzusából, hogy jól megválogatott példákkal támassza alá mondanivalóját. Ebben a formában mutatja be a dalmáciai városi kommunák fejlődésére Trogir, a kontinentális urbanizációra pedig Zágráb történetének példáját. Ugyanígy önálló fejezetben olvashatunk Isztria és Bosznia történetéről. A leginkább telitalálatnak a horvát nyelv történetéről beiktatott exkurzust éreztem. Én a magam fantáziátlan módján biztosan a kötet elejére tettem volna, az igazat megvallva hiányoltam is, persze aztán a funkcionálisan leginkább megfelelő helyen bukkan fel: a 19. századi illírizmusról, amelynek megértéséhez elengedhetetlen háttérrel jelent a nyelvi sztenderdizáció problémája. Ugyanígy fontos szerepe van a magyarországi horvát kisebbségről írott zárófejezetnek is, amely Magyarországon számos aktuális félreértés eloszlatását teszi lehetővé.

Jobb esetben minden szerzőnek van egy víziója az általa tárgyalt ország történetéről. Sokcsevits Dénesnél ez a rendező elv a kondomíniumok és kohabitációk folyamata. Ezek együtteseként, folyamataként lép elénk a könyv lapjairól a horvát történelem, ez a legfontosabb értelmezési kerete a horvát nemzet históriájának. Már maga a horvát államalapítás is a frank és bizánci kondomínium alatt élő pannon és tengeremelléki fejedelemségek 9. századi önállósulásaként írható le. Ugyanígy a dalmát városok is bizánci–horvát közös fennhatóság alatt éltek; ez utóbbi nagyon fontos szempont, hiszen a tengerpart városai gazdasági és társadalmi tekintetben sokkal szervezettebben kötődtek a horvát államhoz, mint azt korábban gondoltuk. A horvátok által lakott régió a középkorban és kora újkorban folyamatos bizánci–velencei–magyar vetélkedés színtere volt, Isztriában ehhez járult a német fennhatóság; a 14–15. századtól a

18. századig pedig a bizáncit felváltja az oszmán uralom. Az újkorban ez a tradíció folytatódott: Dalmácia Velencétől a franciákhoz, majd a Habsburgokhoz került, Horvátországban állandósult a polgári és a katonai igazgatás kettőssége, amelynek mélyreható politikai és társadalmi következményei lettek: a határvidék minden szempontból sokkal elmaradottabb volt a civil ország-résznél, gazdasági, társadalmi és kulturális értelemben sem volt képes integrálódni, amit ezenfelül az etnikai különállás is súlyosbított. Ez a dezintegráció jelentős mértékben hozzájárult az 1991 utáni szakadásokhoz. A könyvben szereplő leghangsúlyosabb kondomínium és kohabitáció természetesen a magyar–horvát, ez a könyv vezérfonala, az az értelmezési keret, amelyben a horvát história bemutatásra kerül. A könyv elsődleges olvasata a perszónalunióból reálunióba forduló középkori kezdetektől és a török elleni közös küzdelmekről a 17. századi első repedéseken és a 18. századi romló viszonyon át a 19. századi nemzeti mozgalmakig, a szembefordulásig, majd az 1991 utáni egymásra találásig tartó magyar–horvát közös múlt.

A negyedik komoly erénye a kötetnek a folyamatos historiográfiai reflexió: egyrészt alaposan bemutatja a horvát történetírás különböző irányzatait, másrészt folyamatosan ütközteti a horvát és a magyar kutatás eltérő eredményeit. A szerző nem a korábbi szintézisek eredményeit vette át, hanem az alapkutató-sokig, nemegyszer a forrásokig visszamenve szembesíti a különböző szakmai álláspontokat, sokszor finoman jelzi sajátját is, amely mindig kiérlelt, sohasem tolakodó. A kötet tehát olvasható egy magyar–horvát komparatív historiográfia-ként is, amely egyformán érdekes a magyarok és a horvátok számára. A magyaroknak olyan bevezetés a horvát történetírásba, amelyhez fogható eddig nem létezett, a horvátoknak pedig első tájékoztatás a magyar történettudomány bőséges horvát vonatkozású kutatásairól.

Lássunk néhány példát! Magyar nyelven eddig nem állt rendelkezésre szakszerű áttekintés a horvát eredetre vonatkozó illír, ósszláv, gót és iráni elképzelésekről. Ugyanilyen kutatástörténeti szempontú elemzést olvashatunk a horvát-ság krisztianizációja itáliai–dalmát, frank és bizánci komponenseinek súlyáról. Kiemelten fontosnak tartom az illír mozgalom történetének igen alapos bemutatását, amelynek a 17. századi előtörténetét is megismerjük, mégpedig ismét a legújabb kutatások fényében. Hasonló izgalmat okozhatnak a horvát olvasók számára azok a fejezetek, amelyek túlnyomórészt a legújabb magyar kutatások alapján születtek. Itt mindenképp Szlavónia középkori történelmére gondolok, ahol a magyar medievisztika (elsősorban Zsoldos Attila, Tringli István, Pálosfalvi Tamás, Szeberényi Gábor) az elmúlt évtizedben a horvát kutatók számára is megkerülhetetlen eredményekkel gazdagította a régióra vonatkozó ismereteket. Folytathatnám a sort a 16–17. századra vonatkozó kutatások eredményeivel, mindenképp a Horvátország katonai berendezkedésével, igazgatástörténetével és egyháztörténetével kapcsolatos kutatásokra utalok (Pálffy Géza, Tóth István György, Varga Szabolcs). Sokcsevits Dénes könyve túlzás nélkül tekinthető az 1990 utáni magyarországi horvát vonatkozású kutatások első szintézisének.

A magyar és horvát történetírás ellentéteinek lényege, hogy a 19. századi nemzeti integrációt, függetlenségi törekvéseket visszavetíteni kívánó horvát vélemények ütköznek a magyar befolyást és hatásokat hangsúlyozó magyar álláspontokkal. Ennek példája a szlavóniai magyar és horvát fennhatóság különböző megítélése a két nemzeti historiográfiában, Tomislav és Zvonimir állítólagos szlavóniai uralmától kezdve Szent László hódításainak mértékén és a *Pacta conventa* értelmezésén át a magyar és horvát intézmények szlavóniai súlyának eltérő értékeléséig. A horvát történetírás hajlamos volt a királyválasztó cetini sabort (1527) is a horvát önállósági törekvések megnyilvánulásaként értelmezni, holott nyilvánvalóan nem a nemzeti függetlenség, hanem a védelem szempontjából fontos Habsburg segítség biztosítása volt a cél. Ugyanígy kevésbé lehet nemzeti célokat kimutatni a magyar történetírásban Wesselényi-, a horvátban Zrínyi–Frangepán-összeesküvésnek hívott mozgalom háttérében, még ha ennek következményei a szerző szerint (és egyébként szerintem is) fordulópontot jelentettek a magyar–horvát együttműködésben, innentől növekedtek meg a rendi ellentétek, amelyek a 19. század elejétől nyílt szembenállássá váltak. A szerző historiográfiai érzékenységének, reflektivitásának legbájosabb, de nagyon jellemző példája, amikor saját magával is vitába száll: a 331. oldal 554. jegyzetében becsületesen korrigálja korábbi nézetét a nemzeti töltet és a társadalmi program egymáshoz való viszonyáról a 19. század első felében.

Végül önálló tartalmi egységként kell szólni az utolsó 150 év történetéről, amely a könyv jó felét teszi ki, és önmagában is megálló, monografikus részt képez. Itt a szerző primer, két évtizedes forráskutatásainak eredményei is beépülnek, a könyv szintézisből monográfiává válik. Érzésem szerint a kötet talán legerősebb fejezete az 1790–1848 közötti hat évtizedet bemutató rész. Sokcsevits Dénes nemzetképekről folytatott kutatásai jelentős mértékben megújítják a magyar és horvát nemzetépítés közötti konfliktusok történetéről folytatott diskurzust. Itt mutatja be a szerző az illírizmust, a délszláv egység és a horvát nemzeti eszme eme sajátos kombinációját, a horvát nemzeti integráció megindítóját. Nagyon fontos módszertani vívmány, hogy az illírizmust az európai nemzetfejlődéssel párhuzamosan, különösen a magyar és a szerb nemzeti mozgalmakkal együtt tárgyalja, megrajzolva ezzel a mozgalom kontextusát és bemutatva a kölcsönhatásokat. A fejezet jelentősége magyar szempontból különösen abban áll, hogy a kulturális és a politikai illírizmus hatására élesedő magyar–horvát viták bemutatásával válik érthetővé a 800 év alatti egyetlen magyar–horvát fegyveres konfliktus, az 1848-as története. Nem mellesleg elgondolkodtató: a Jelačić-epizód az egyetlen ebből a 800 éves közös múltból, amelyet minden magyar ismer.

A másik, alap kutatásokra épülő kulcsfejezet a dualizmus hét évtizede (1848–1918). A nemzeti viszályok sokszor elhomályosították a kortársak és a történészek előtt is azt a tényt: ez a hetven év teremtette meg a modern Horvátországot a nemzeti integráció kiteljesedésével, a nemzetállam alapjainak lerakásával és a polgárosodás kibontakozásával. Más szavakkal: az ország ekkor tért vissza arra a nyugat-európai fejlődési útra, amelyről, akárcsak Magyarországot, 1500 körül letérítette a török pusztítás. A fordulatot a magyarországi dualizmus-

kutatás már az 1960-as évek végétől tudatosította, Horvátországban ez talán lassabban ment. Ezért is fontos a Horvátországgal foglalkozó magyar dualizmus-kutatók, mindenekelőtt Katus László és Ress Imre eredményeinek alapos bemutatása a kötetben. Nagyon lényeges ugyanis annak kimondása: a magyar–horvát kiegyezés után a horvát historiográfia állításaival szemben igenis nagyon komoly gazdasági és kulturális fejlődés, demográfiai robbanás jellemezte Horvátországot, amelyet a szerző röviden így summáz: „a korszak gazdasági és humántőke beruházásai megalapozták a horvát gazdaság és társadalom 20. századi modernizációját.” A nemzeti függetlenség és a gazdasági-társadalmi fejlődés nem állt tehát ok-okozati viszonyban a 19. században, miként azt a cseh példa világosan mutatja. Az pedig már csak a ráadás, hogy ez a fejlődés leginkább az 1880–1913 közötti időszakban, részben a gyűlölt Khuen-Héderváry Károly bánsága alatt zajlott le, akit Soksevits Dénes ennek megfelelően nem horvátfaló vadmagyarként, hanem keménykezű pragmatikusként, Tisza István horvát megfelelőjeként jellemez. A két politikus közötti különbség egy kortárs megállapítása szerint mindenekelőtt abban állt, hogy Khuen-Héderváry a horvátokkal tette azt, amit Tisza a magyarokkal – ennek megfelelően megítélése is másképp alakult.

A 20. századi részből csak négy fontos, árnyaló tényezőre hívom fel a figyelmet. Először is a magyar politikai kultúra továbbélésére az első Jugoszlávia horvát politikájában: Stjepan Radić parasztpárti politikus azt a gravaminális politikát folytatta, amely a 17. század óta a horvát politikai hagyomány meghatározó jellemzője volt. A teljesen más politikai kultúrán szocializálódott szerb politikusok nem is tudtak vele mit kezdeni, amit jól mutat a probléma szerb „megoldása”: 1928-ban egyszerűen lelőtték. Másodszor: nagyon fontosnak tartom az usztasa mozgalomról szóló fejezetet, hiszen erről a jelenségről sem állt rendelkezésre mindeddig magyar nyelven megfelelő áttekintés. A szerzőtől távol áll a szerencsenmosdatás árnyéka is, teljesen egyértelmű, hogy menthetetlen zsákutcáról, a horvát történelem legsötétebb fejezetéről van szó. Ugyanakkor a megfelelő kontextus bemutatásáról a történész még ebben az esetben sem mondhat le. Az usztasát csakis az egymással párhuzamosan kialakuló és konkuráló nagyszerb és nagyhorvát politikai törekvések mentén lehet értelmezni, kizárólag ebben a keretben tudunk mindkét nemzet radikálisainak a nácizmushoz és a fasizmushoz való viszonyáról, antiszemitizmusáról megalapozottan nyilatkozni.

Tito rendszerének bemutatása, amely részben a szerző saját élményeiből is táplálkozik, azt a Magyarországon ma is élő nosztalgiát rombolja, amely a mi Kádár-rendszerünknel is pozitívabban emlékezik a déli szomszédunk kommunista vezérére. Soksevits Dénes könyvéből kiderül a magyar olvasó számára is: az elnyomás elvei és technikai mások lehettek ugyan, de a lényege a második Jugoszláviában is ugyanaz volt, mint bárhol máshol a kommunista tömb országai-ban. Végül a jugoszláv háborúról szóló fejezet szembesít a sajtóból nyert hírek alapján kialakított felületes, féligazságokkal teli képünkkel, illetve azzal az európai állásponttal, amely a délszláv háború kapcsán mindenkire ráosztja a háborús bűnös szerepét. Nyilván egy háborúban mindegyik fél követ el bűnöket (ez a do-

log természetéből adódik), de világosan meg lehet különböztetni, hogy ki volt az agresszor és ki védte a hazáját. Ezt a szempontot jó nem szem elől téveszteni, ha el akarjuk kerülni a manapság divatos történelmi nihilizmust.

Összegzésül elmondhatjuk: Sokcsevits Dénes könyve fontos, szimbolikus jelentőségű állomás, mind a szerző két évtizedes munkájában, mind pedig a magyar–horvát közös múlt feltárásában. Az első magyar nyelvű összefoglaló Horvátország történetéről, amely egyrészt kitűnő bevezetés a horvát történetírás műhelyébe, másrészt a horvát múltat kutató magyarországi fiatal és középnemzedék eredményeinek első szintézise. Ezt a kiváló arányérzővel és történetírói ítélettel, részben külső nézőpontból, a magyar kutatások eredményeit is bőségesen felhasználva, egyedülállóan egyenletes színvonalon megírt könyvet mindenképpen érdemes lenne horvát nyelvre is lefordítani.

A szerző az előszóban Kalkuttai Teréz anya mondását idézi, miszerint munkája csepp a tengerben, de ha nem tenné, ez a csepp hiányozna – úgy érzem, Sokcsevits Dénes munkássága és főleg ez az impozáns kötet nem csepp, hanem vödör, hordó inkább, vagy lajtoskocsi a javából, ami nagyon hiányozna, ha nem lenne. Végül tartozom egy vallomással: a kötet a magyarországi bemutató előtt két nappal jelent meg, előtte a 860 oldalt digitálisan ömlesztve kaptam meg, amit kicsinyítve kinyomtattam, de az így létrejött papírhalmot egyszerűen nem volt kedvem és lelkierőm végigolvasni. Így aztán az ilyenkor szokásos gyorsolvasással próbálkoztam, de vállalkozásomba folyamatosan belebuktam, mert egyszerűen nem bírtam továbblapozni, annyira lekötött a szöveg – így végül három nap alatt elejétől végig elolvastam az egészet. Úgy gondolom, ezen tapasztalat birtokában jó szívvel ajánlhatom az olvasóknak: próbálják ki Önök is – megéri.

ANTAL MOLNÁR

THE HISTORY OF CROATIA THROUGH HUNGARIAN EYES

THOUGHTS ON THE NEW BOOK OF DÉNES SOKCSEVITS

The paper of Antal Molnár is an unconventional review about the book of Dénes Sokcsevits on the history of Croatia. It was originally held as a lecture at the successive presentations of the book at Budapest (27 May 2011) and Zagreb (5 July 2011).

The work of Sokcsevits can be regarded from several aspects as a turning point in the research of Croatian history, and not only in Hungary. It encompasses a very wide spectrum both chronologically and thematically, which will surely constitute the starting point for all future Croatian-related research in Hungary and, in case of its hopeful translation into a foreign language, internationally as well.

In his study Molnár presents the merits of the book in terms of form and content: the structure is balanced, the chapters can be read individually like articles in an encyclopedia, the author's knowledge of the sources and literature is admirable, and the notes are condensed as much as possible. He stresses the fact that Sokcsevits wrote his history of Croatia conceptually from the viewpoint of the Hungarian Crown, and territorially from that of Zagreb, and consequently it plays an outstanding role in making Hungarian historiography and public opinion conscious of our common past. The study surveys the major chronological and thematic units of the book, drawing

attention in each case to those central problems which characterise the history of the individual periods, and with regard to which the monography of Sokcsevits always forms a moderate view after conflicting with each other the relevant opinions of Hungarian and Croatian scholarship.

The volume can thus be read as a comparative Hungaro-Croatian historiography: whereas for the Hungarians it serves as an introduction into Croatian history writing of a kind which has not existed so far, for the Croats it offers first-hand information on the ample research which was and is being done in Hungary on various aspects of Croatia history.

HU ISSN 0040-9634

Kiadja az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézet
Felelős kiadó: Fodor Pál
Nyomdai előkészítés:
MTA BTK Történettudományi Intézet
tudományos információs témacsoport
Vezető: Kovács Éva
Tördelőszerkesztő: Palovicsné Tihanyi Éva
Nyomdai munkák: Krónikás Bt., Biatorbágy
F. v.: Horváthné Nagy Erzsébet